

KULTÚRA || HÍRLEVÉL || 57.
2023. NOVEMBER 10.

Széles Tamás nagykövet
Los Angeles-i magyar főkonzul

„Ősz, arany ősz, a tarlón vér nyoma,
szeder kúszik, illeg a galagonya,
s nagy ekevas a télbe fordítja át
majd az őszutó arany zúrzavarát.”
(Csukás István: Az országutat fény veri)

(kép: istockphoto.com)

Novemberi népszokások

Az őszi hónapok közül a novemberi hagyományok a legszínesebbek. Régen ilyenkor jósolták meg a várható téli időjárást, és szinte minden jeles napra esett egy-egy szerelmi jóvendülés is.

(kép: life.hu)

Elődeink novemberben visszafogták az alkoholfogyasztást, helyette inkább gyógynövényekből készült teát ittak. Az étkezésben is voltak megkötések: gyakran került az asztalra tojás, méz és gyümölcs az egészség jegyében, de az állatok fejhúsából készült ételeket kerülték.

Ahhoz, hogy megtudják, milyen időre számíthatnak, nyers bükkfaporgácsból olvastak: ha nedves volt, hideg hónapokra, ha száraz, enyhébbre számítottak. De a november egy egész életre is kihatással lehetett (legalábbis a babona szerint): úgy tartották, hogy aki novemberben született,

az kifejezetten szerencsés, bölcs, intelligens, takarékos, becsületes, okos, igazságszerető – mondhatni, kész főnyeremény.

A novemberi hagyományok közül november 1., Mindenszentek, és november 2., Halottak napja után a legismertebb Márton napja, november 11-e. Úgy tartották, hogy ha ezen a napon fagy, a karácsony esős lesz, ha viszont süt a nap, kemény tél következik. November 11-én nem volt szabad sem mosni, sem teregetni, mert az a háziállatok pusztulását okozhatta. És persze ekkor lehetett először újbort is inni, valamint a hagyomány szerint ilyenkor ajánlott libát vágni, hiszen: „Aki Márton napján libát nem eszik, egész éven át éheznek.”.

(kép: turizmus.com)

Bő egy héttel Márton napja után, november 19-én, Erzsébet napján, az őszi munkák zárónapján a legények a párnájuk alá lopott leányinget tettek, hogy megálmoldják, ki lesz a jövődöbelijük. A népi megfigyelés szerint ilyenkor az időjárás sokszor megváltozik: ha addig enyhe idő volt, utána hideg következik, a hideg után pedig enyhülés. Erre a napra datálták az első hóesést is, mondván: „Erzsike megrázza dunyháját.”

A hónap vége felé közeledve, november 25-én, Katalin napjához is fűződik időjárásjósló hagyomány: „ha Katalin locsog, akkor karácsony kopog”. Azaz, ha Katalin napján esik az eső, nem sok esélyünk van a fehér karácsonyra. Egy régi novemberi hagyomány szerint ezen a napon a lányok előszeretettel foglalatostkodtak azzal, hogy kiderítsék, ki lesz a férjük.

(kép: agroinform)

Az egyik legenda szerint, ha ilyenkor a hajadon lány mezítláb ágat lop egy gyümölcsfáról, majd vízbe teszi, és az karácsonyig kizöldül, akkor bízhat abban, hogy a menyegzője napja már közel van. Az a fiú, aki Erzsébet napján nem tudta meg a jövőbelijének kilétét, 25-én is tehetett egy próbát: ha egész nap böjtölt, reménykedhetett abban, hogy álmában megjelenik.

November 30-án, Szent András napján a hajadonokon volt a sor, hogy ellopjanak egy-egy gatyát a legényektől, amit hova máshová, mint a párnájuk alá kellett rejteni, és aztán megálmódni a leendő férjük kilétét. De az igazán kíváncsiak ólmot is öntöttek, hogy megtudják, mi a foglalkozása a jövőbelijüknek. Ha még ennél is pontosabb információt akartak, akkor gombócot főztek: a nyers gombócokba papírfecniket tettek, amikre férfineveket írtak – amelyik gombóc először bukkant fel a víz felszínén, az azon szereplő név jelölte a leendő férjet.

(forrás: nlc.hu)

“Szent Mártonnak ünnepén égő lámpást viszek én...”

November 11-én Tours püspöke, Szent Márton emléknapját ünnepli az egyház. Szent Márton a Római Birodalom Pannónia tartományának Savaria nevű városában (a mai Szombathelyen) látta meg a napvilágot 316-ban vagy 317-ben. 996-ban a Szent Márton hegyén (Pannonhalma) letelepedő bencés szerzetesek, a helyet kiválasztó Géza fejedelem és Szent István király meg voltak győződve arról, hogy Szent Márton a “Szent Hegy” közelében született. Pannonhalmát 1823-ig Szentmártonnak, Szent Márton hegyének is nevezték. Szent Mártont védőszentként tisztelték többek között a koldusok, a katonák, a ló- és a lúdtartók, a szőlőművelők, a hordókészítő kádárok, és Szent Márton segítségéért imádkoztak a gyermekbetegségek esetén.

Sulpicius Severus, Márton tanítványa írt először a szent életéről. Eszerint Márton szláv ősökkel rendelkezett, de lehetséges, hogy kelta ősök sarja volt. Apja katonatisztként szolgált, a jómódú család az itáliai Ticiumban telepedett le. Gyermekkorában szülei akarata ellenére beállt a hittanulók közé, és már ekkor elhatározta, hogy remeteként fogja leélni életét. Néhány évvel később apja kívánságára belépett a hadseregbe, ahonnan megkeresztelkedése után, 341-ben kilépett.

Legismertebb ábrázolása egyik jó cselekedetét mutatja be, amint a római hadsereg tisztjeként Galliában egy hideg téli napon egy hóban fekvő ruhátlan koldust segít meg. A lovon ülő Márton kardjával kettévágta köpenyét, és annak egyik felét a fázó koldusra borította. Bármerre is járt élete során, mindenhol fontos hittérítő munkát végzett, szerényen, és alázatosan szolgált a híveket. 371-ben Tours püspökévé akarták választani, ekkor egy libaólban próbált elrejtőzködni, ám a libák gágogásukkal elárulták őt.

Márton élete legfőbb céljának a keresztény hit terjesztését tartotta. Sokat utazott, térítette a pogányokat, egyházközségeket létesített, melyek később vallási központokká váltak. Számptalan csoda kísértte tevékenységét: betegeket gyógyított, halottakat támasztott fel, és rablókat térített meg.

Szent Mártont 81 éves korában szólította magához az Úr 397. november 8-án, majd néhány nap múlva november 11-én temették el Tours-ban, a keresztény temetőben. Márton a középkor legnépszerűbb szentje volt, halála után hamarosan szentként kezdték tisztelni. Számos templom, vár, kolostor, város viseli a nevét. Több mint száz évvel ezelőtt Magyarország területén mintegy három tucat olyan település volt, melyben szerepelt Szent Márton neve. Közigazgatási összevonások, illetve névváltoztatások miatt ez a szám mára tizenhétre apadt. Néhány példa: Gyórszentmárton (Pannonhalma), Berettyószentmárton (Berettyóújfalu), Szigetszentmárton, Felsőszentmárton, Tótszentmárton, Tiszaszentmárton, Szilvásszentmárton, Tiszaszentmárton, Szalkszentmárton.

Amikor a libasült és az újbor nem hiányozhat az asztalról

Márton napja a karácsony előtti böjt előtt az utolsó ünnepnap, amikor még lehet nagyokat lakomázni, ugyanis a hiedelem szerint ha így tesznek, akkor a következő évben is bőséggel lesz enni és innivaló. E naphoz számtalan népszokás, néphagyomány fűződik. A néphagyományok általában a mezőgazdasági munkák befejeződéséhez, illetve az adventhez kötődnek.

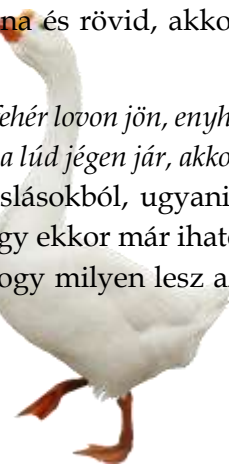
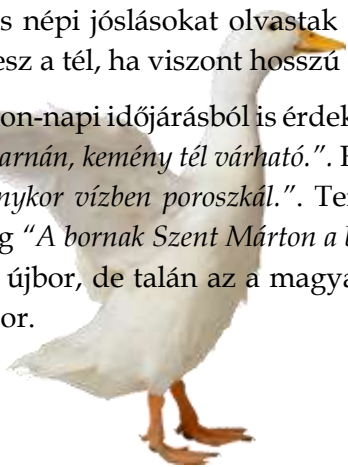
Márton napon fizette meg a gazda a pásztoroknak az úgynevezett bélesadót vagy rétespénzt, míg a pásztorok többágú vesszőt, Szent Márton vesszejét ajándékozták a gazdáknak, melyről úgy tartották, hogy ahány ága van, annyit fial majd a disznó. Tavasszal aztán ezzel az ágacskával hajtották ki az állatokat. Szent Márton napjának estéjén a pásztorok végig járták a házakat, és köszöntőt mondtak: *“Jó estét kívánok! Elhoztuk Szent Márton püspök vesszeit. Se mink nem kezdtek, se mink nem végezzék. Úgy szaporodjanak a sertések, mint ennek ahány ága boga van.”*

(kép: cultura.hu)

Érdekes népi jóslásokat olvastak ki a sült liba mellcsontjából: ha a csont barna és rövid, akkor sáros lesz a tél, ha viszont hosszú és fehér, akkor sok hóra számíthatunk.

A Márton-napi időjárásból is érdekes következtetéseket vontak le: *“Ha Márton fehér lovon jön, enyhe tél, ha barnán, kemény tél várható.”*. Egy másik mondás szerint *“Márton napján ha a lúd jégen jár, akkor karácsonykor vízben poroszkál.”*. Természetesen a bor sem maradhatott ki a jóslásokból, ugyanis állítólag *“A bornak Szent Márton a bírása.”*. Ennek egyik lehetséges jelentése, hogy ekkor már iható volt az újbor, de talán az a magyarázata, hogy az őszi időjárás döntötte el, hogy milyen lesz az azévi bor.

Számtalan budapesti és vidéki étterem különleges Márton-napi lakomával várja a vendégeket, de a szentendrei skanzenban, a Pannonhalmi borvidéken is csodálatos programokra találhat a látogató. Az alábbi linkekre kattintva megtalálhatja a november 11-i ünnepek kavalkádját:

(kép: marton-nap.info.hu)

[MÁRTON-NAPI PROGRAMOK - FESZTIVÁLOK.info](http://MARTON-NAPI PROGRAMOK - FESZTIVÁLOK.info)

[Márton napi programok országszerte - Múzeumok Őszi Fesztiválja 2023](#)

Szent Mártonról gyerekeknek:

[Tudod-e, kihez kötődik a Márton-nap? - Szent Márton legendája óvodásoknak és iskolásoknak](#)

Csokonai 250

November 17-én lesz 250 éve, hogy Debrecenben megszületett a magyar felvilágosodáskori irodalom legjelentősebb költője.

Tanárai a jövő tudósaként emlegették, „poeta doctusnak” és „poeta natusnak” is nevezték. A 18. és a 19. század fordulójának magyarországi viszonyai között lenyűgöző tájékozottsággal rendelkezett a kor gondolkodását, irodalmát, politikáját illetően egyaránt. Bár jelentőségét éppen e körülmények miatt Európa nem ismerte fel, de a magyar irodalomban rövidesen elfoglalta méltó helyét.

Csokonai Vörösmarty Mihály

A Debreceni Református Kollégiumban tanult, ahol 1785. április 18-án, az alsóbb osztályok elvégzése után továbbléphetett. Tanára volt Budai Ferenc és Budai Ézsaiás, a költészeti osztályban Háló Kovács József, az Aeneis fordítója; 1786-ban Fodor Gerzson oktatta a felsőbb szónoki, s metafizikai osztályban. 1788-ban, a gimnázium elvégzése után az akadémiai tanfolyamot kezdte el. Tanulótársai közül kis kört alakított ki maga körül, hogy egymással az újabb irodalmat megismertessék: mindegyikük más-más nyelv tanulását vállalta el, ő az olaszt választotta. Gyenge szervezete mellett is éjjel-nappal olvasott, tanult és kisebb-nagyobb költeményeket szerzett. A Békaegérharcot már 18 éves korában írta, Homérosz után ugyan, de az akkori politikai viszonyokra alkalmazta. 1793-ban Kazinczy Ferenc már barátai között említi. 1793-ra datálható Mozart Varázsfuvolájának (Boszorkánysíp címen) nyers prózai fordítása, s bár egész életén végigkíséri a feladat, véglegesen sosem készült el vele. 1794 tavaszán nyilvános tanítónak választották, ekkor már a görög, latin, olasz és magyar költészetben is járatos volt.

Túláradozón önbecsüléséből származott összetűzései, s a fegyelmezetlenségei miatt folyamatos összetűzésbe került a Kollégium iskolaszékével, és 1795. június 15-én a nagyteremben az esteli imádság után indulatos beszédben búcsúzott el társaitól, elhagyta a kollégiumot, melynek törvényszéke ekkor bizonyítvány nélkül való elbocsátásra ítélte.

(kép: vates.hu)

Csokonai Vitéz Mihály szerelmi lírája a magyar irodalom egyik remeke. Vajda Juliannához, Lillához, írt versei a mai napig a kötelező memoriterek közé tartoznak. A versek tartalmát még megerősíti az is, hogy Csokonai és Lilla szerelme nem lehetett teljes, ugyanis Lilla apja, a költő háta mögött, máshoz adta feleségül leányát. Csokonainak azonban egész életében Lilla marad a

múzsája, és Lilla sem feledte el a költőt. Halálos ágyán Csokonai egyik hozzá írt versét idézte, és a tőle kapott gyűrűt húzta újára. Sírkövére is ez a név került: Lilla.

Csokonai Vitéz Mihály - méltatlanul - ma sem foglalja el azt a helyet, amit megérdemel. Rendkívüli költő/író volt, kivételes műveltséggel, sokoldalú tájékozottsággal. Sokat küszködött, szenvedett, szerelmében boldogtalan volt, ennek ellenére alapvetően "vidám fickó volt". Javíthatatlan reménykedő, mérhetetlen fantáziával bíró és ábrándképek csodálatos leírója volt a magyar felvilágosodás legnagyobb lírikusa. Kitartóan próbálkozott művei kiadatásával, de csak gyér ismertséget ért el.

(forrás: wikipedia, blog.xfree.hu)

Nézzenek, hallgassanak Csokonait:

<https://www.youtube.com/watch?v=v0yr0rbhIXo>

https://www.youtube.com/watch?v=1v_EpGgDVPs

<https://www.youtube.com/watch?v=fILOFrEOfe4>

<https://www.youtube.com/watch?v=sGvLndXwtss>

<https://www.youtube.com/watch?v=M8AgSQzgiKA>

És Hobo „egészesítés” előadása Csokonairól:

<https://www.youtube.com/watch?v=345DTORDSlg>

150 éves berkenye az év fája

Több mint 5300 szavazattal a Szekszárdi Remete Berkenye lett az Év Fája. 2010 óta szervezi az Ökotárs Alapítvány a versenyt, mellyel a közvetlen környezetünkben élő fákra és általában a természet fontosságára, mindennapi életünkben betöltött szerepére szeretné felhívni a figyelmet. Bármely közösség nevezhet egy számára kedves fát vagy facsoportot, amelynek érdekes története van, és amely szerepet játszik a körülötte élők életében. Idén 21 jelölt indult a versenyen, melyek közül a szakmai zsűri választott ki a 9 döntőt. Ezek közül a közönség online szavazással választotta ki kedvencét július 1. és október 1. között. A fákra összesen 12762 szavazat érkezett.

(fotó: Az Év Fája)

A győztes Szekszárdi Remete Berkenye környezetét átjárja a szakralitás. Ez eredendően a közelében fakadó forrásnak köszönhető. A népies nevén Remete-csurgó a 19. századi térképeken Mária-kút (Maria Bründl) néven szerepel. Jó ízű vizét ma is isszák. Mellé épült 1751 és 1757 között a barokk Remete-kápolna, ennek kertjében áll a különleges fa.

A hajdan nagyon népszerű házi berkenye (*Sorbus domestica*) ma már ritkasága miatt természetvédelmi oltalom alatt áll. Akár 300-400 évig is él. Roppant kemény a fája, vízimalmok faszögei, puskatusok és prések orsói készültek belőle. Gyümölcse apró körtére, vadalmára emlékeztet, ízletes, de csak túlétetre puhulva fogyasztható, amikor már 30-40 százaléknyi a cukortartalma. Pálinkája ínycsengő, egykor aranyárban mérték, a királyok főzetének nevezték. Mára kiszorították a nemes almák és körték, amiket – a berkenyével ellentétben – tárolni lehet télire.

(kép: palinkacimke.eu)

(kép: florafaiskola.hu)

A zsűri döntése alapján a győrszentiváni tölgyes kapta a 2023-as Hős Fa címet. A tölgyek és az általuk őrzött homokvidék sétáló családokat és kerékpárosokat vonzanak egész évben, a kis tisztás pihenésre, játékra csábít. A helyi általános iskola tanösvényt helyezett ki, hogy bemutassa a terület értékeit, 2022-ben a tölgyest helyi jelentőségű, védett természeti területté nyilvánították.

(fotó: Az Év Fája)

A különleges fűzfá Hajdú-Bihar vármegye legészakibb csücskében, a hajdúnánási járásban található, Újtikos község Hunyadi utca mögötti ligetében, amely valamikor a Tisza egy ága volt, de arról levált vagy leválasztották. A "dimbes-dombos", pici tavakkal tarkított terület mindig megmozgatta a falusi gyerekek fantáziáját. Sok generáció mászta az öreg fűzfát, töltötte a gyerekkori nyarak nagy részét az árnyékában. Fantáziánkban néha vár, néha hajó volt és mi várvédők vagy kalózok.

(forrás: csodalatosmagyarorszag.hu)

(fotó: Az Év Fája)

Zsóryomkai-pincesor, a Tokaji borvidék édenkertje

Sátoraljaújhelyen, a Magas-hegy és a Szárhegy között vezető Zsóryomka-völgy mélyén csörgedezik a Zsóryomka-patak, melynek két oldalán, fenséges természeti környezetben terül el a hangulatos, 13-14. századi Zsóryomkai-pincesor. A patak, a völgy és a pincesor neve valószínűleg a sólyom szóból ered, ugyanis a térség régen királyi vadászterület volt.

(kép: Borkó Péter)

A Zsóryomkai-pincék elsődleges feladata a hegyen megtermelt szőlők feldolgozása és annak tárolása volt, ám a pincesor, mely Sátoraljaújhely központjától 800 méterre található, egykor a

szőlőtermelők kedvelt mulatóhelye volt, sőt a közelben fürdő is működött. Az épületeket alagúttal kötötték össze, így azok menedékként is szolgáltak a háborúk idején.

A Felső-Zsólyomka apró házait az 1990-es évek végére elbontották, az utat kiszélesítették, azonban a hegyoldalba vájt pincék és borházak javarészt ma is megvannak. A Zsólyomkai-pincesor, másnéven a Megtalált Édenkert mintegy 30 pincéjében a mai napig az ősöktől elsajátított módon készítik a csodálatos tokaji borokat.

(képek: Borkó Péter)

A Zsólyomkai-pincesoron hagyomány, hogy Simon és Juda napja körül rendezik a Zsólyomkai Nyitott Pincék napját, hagyományosan disznóvágással és kulturális programokkal egybekötve. Ha hétvégi kirándulásra indulunk, a Zsólyomkai-pincesor kellemes kiinduló- és végpontja is lehet azoknak, akik az innen megközelíthető Magyarországon szintén egyedül álló Magyar Kálváriához, Országzászlóhoz és az ott lévő zarándok helyhez, kápolnához indulnak felfedezőútra.

(forrás: csodalatosmagyarorszag.hu)

Sütőtök

“Kertészpecsenye lesz a vacsoránk – újságolta édesanyám. Az ám, csakhogy ahhoz a pecsenyéhez nem kellett bicska. Kertészpecsenyének a sült tököt csúfolja a szegény ember.”

(Móra Ferenc: Mindennapi kenyerünk)

A sütőtök szezonja szeptembertől januárig kitart, a népi hagyományok szerint pedig akkor a legfinomabb, ha egy kicsit megcsípi az első őszi dér, ilyenkor sokkal ízletesebb és édesebb a húsa. Egyes források szerint a sütőtök őshazája Észak-Amerika, de van, ahol Közép- és Dél-Amerika trópusi vidékeit említik meg. Az első sütőtök magok a spanyol hódítóknak köszönhetően kerültek

Európába. Magyarországon a 19. században kezdtek el foglalkozni komolyabban a sütőtök termesztésével, és - amellet, hogy étkezési és takarmányozási célra használták - a tök magjából az olajat is kisajtolták.

(kép: garafarm.hu)

Az első államilag elismert, Magyarországon termesztett sütőtök fajta a nagydobosi sütőtök volt. Nagydobos, Magyarország leghíresebb sütőtöktermesztő vidéke, Szabolcs-Szatmár Bereg vármegyében található. A tök súlya nagyjából 5-10 kg, a héja szürke, kemény, bőrszerű, húsa vastag narancssárga, formája kerek. Íze az édestől a gesztenyére emlékeztető ízig terjed. Sokak szerint a legjobb sütőtök ebből a fajtából készíthető és a C-vitamin tartalma is magasabb, mint a többi tökfajtáé. További Magyarországon népszerű tökfajta az Orange (kanadai) sütőtök, amely sonkatök néven is ismert. Kisebb tömegű, körülbelül 2-4 kg, a héja és a húsa (vastag) narancssárga, formája legjobban a lopótökre hasonlít. Íze finom, krémes állagú, jól tárolható és feldolgozható. A Magyarországon termesztett harmadik legismertebben fajta a kiszombori sütőtök, amit a fagy beálltáig lehet szedni, és íze hasonlít a nagydobosi sütőtökre.

(kép: kaposvarmost.hu)

A sütőtök sokféleképpen felhasználható, és rengeteg élettani hatása van. Számos vitamint és ásványi anyagot tartalmaz, melyek segítségével több betegség ellenszere is lehet. Kifejezetten magas a kalcium-, cink-, réz-, vastartalma, valamint A-, B1-, B2-, B6- és C-vitaminban is gazdag,

egészségmegőrző és gyógyító hatással bír. Segíthet a gyulladásos betegségek, a megfázásos problémák, illetve a tüdőgyulladás kezelésekor, de az allergikus köhögést és tüszögést is enyhítheti. Béta-karotinban gazdag, ennek köszönheti narancssárga színét. A béta karotin a szervezetben zsír jelenlétében A-vitaminná alakul, amely védelmet nyújt a daganatos megbetegedésekkel, az érlemeszesedéssel és a keringési problémákkal szemben. Található még kálium is benne, ami a sav-bázis egyensúlyt biztosítja, illetve a vízháztartást szabályozza az emberi szervezetben.

(kép: www.speed-fit.hu)

A sütőtök a fogyókúrázók számára is remek választás lehet, mivel magas rosttartalmának köszönhetően igazán laktató étel, mindeközben pedig kevés kalóriát tartalmaz. Emellett a tök fogyasztása kitisztítja, szebbé teszi a bőrünket és megelőzi a ráncok képződését. A sütőtök fogyasztása serkenti a máj működését, és segít a szív- és koszorúér problémák megelőzésében. De nemcsak a sütőtök húsa, hanem a magja is gyógyító hatású, melynek az olaja segíti az A-vitamin felszívódását. Nevével ellentétben nemcsak sütni, de főzni is lehet a sütőtököt. Ízletes leveseket, köreteket készíthetünk belőle, sós ételek elkészítésénél is alkalmazhatjuk, de finom édességeket alapanyagául is szolgálhat.

(forrás: kaposvarmost.hu)

Mézes sütőtök recept

Hozzávaló: sütőtök és némi méz.

Elkészítése:

1. A tököt alaposan megmossuk, kettévágjuk, kikanalazzuk a magját és feldaraboljuk. A tepsibe alufóliát vagy sütőpapírt teszünk, hogy a tökről lecsurgó méz ne égjen bele a tepsibe.
2. Elhelyezzük a sütőlapon a tökdarabkákat, és egyesével lecsorgatjuk őket mézzel.

3. 200 fokra előmelegített sütőben kb. 30 percig sütjük. Addig kell sütni, míg a tökdarabkák megpuhulnak, illetve a méz szépen karamellizálódik a felszínén.

A fonó

*„Mikor fakad a bodzafa,
Nem kell senkinek a rokka.”*

A régi időkben vidéken a fonó a női társasmunka legfontosabb alkalma volt. Az őszi behordástól többnyire a farsang végéig tartott. A fonás kezdőnapja kötődhetett valamilyen jeles naphoz, például Szent Mihály vagy Imre napjához. Sokfelé bizonyos munkák befejezéséhez kötötték, például a kukoricaszedés befejezéséhez. Az ország bizonyos részein pedig csak decemberben kezdték a fonást. Általában tiltották szombaton, ünnepek előtti napon és az ünnepnapokon. A hagyomány szerint voltak olyan napok, amikor szintén tilos volt a fonás, mint például Borbála napja, ugyanis a hiedelem szerint Borbála bedobná az orsót az ablakon. Ugyanígy Luca napján is tiltott volt a fonás, mert úgy tartották, hogy aki ilyenkor fonna, befonna a tyúkok fenekét, és azok nem tojnének.

(kép: netfolk.blog.hu)

A fonóknak különböző fajtái voltak: asszonyfonók, asszony- és lányfonók vegyesen és külön lányfonók. Házról házra jártak vagy egy időre közösen béreltek házat. A munka jellegét tekintve is különböztek. Az úgynevezett kalákás fonókban mindenki a háziasszony fonalát fonta, azonban általánosabb volt, amelyikben mindenki a magáét, és legfeljebb bizonyos napokon a helyet adó gazdasszonyét fonták. A fonóbeli ételeket, a világításhoz szükséges petróleumot és a fűtéshez a fát a fonóba járók közösen adták össze.

A fonónak meghatározott rendje volt, ami még az ülésrendet is szabályozta. A borsodi fonóban például a fal mellett helyezkedtek el az új fiatalok, a szélen az ajtónyitogatók, kitüntetett helyet kaptak a szorgalmasok vagy a mesélők, míg a gazdasszony a kemencesutban ült. A legények csak meghatározott napokon látogathatták a fonót. A fonó több hónapos életét befolyásolták az ünnepek, jeles napok is, például, Katalin napig énekeltek, táncoltak, míg adventtől karácsonyig csendesebb időszak volt, majd farsang idején érte el a fonóbeli szórakozás a csúcspontját.

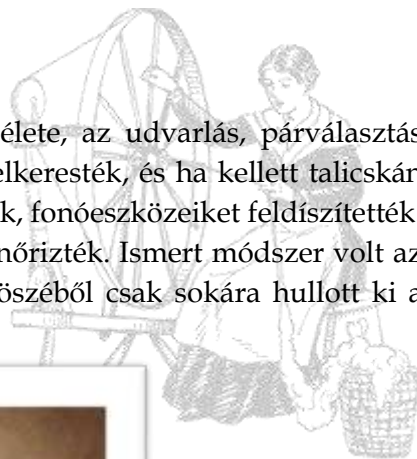

(kép: netfolk.blog.hu)

A fonónak rendkívül nagy jelentősége volt a fiatalok társas élete, az udvarlás, párválasztás szempontjából. A fonóba járás kötelező volt, az elmaradókat felkeresték, és ha kellett talicskán vitték. Különösen a lányfonóba a lányok ünnepi ruhában mentek, fonóeszközeiket feldíszítették. A legények nemcsak a megjelenésüket, de a munkájukat is ellenőrizték. Ismert módszer volt az úgynevezett „kulcspróba”, miszerint a hanyagul fonó lány szőszéből csak sokára hullott ki a kulcs.

(kép: behir.hu)

A fonó volt a téli szórakozás és játék fő színtere: helyet adott a mesemondásnak, balladák, históriás énekek előadásának, dalok éneklésének, találós kérdéseknek, és főként a játékoknak. Ezeket részben a lányok maguk között játszották, de jó néhányat a legényekkel együtt. A közös játékok a párválasztással voltak kapcsolatosak. Ebből adódóan különösen a leányfonókban alig várták a legények érkezését, ezért mindenféle praktikákkal igyekeztek odacsalogatni őket. Az udvarlás fő helyszíne ugyancsak a fonó volt. A mások előtt való ölbeültetés, csók megengedett volt, holott az utcán még jóformán egymás mellett sem mehettek a lányok a legényekkel a hagyományos falusi szokások szerint. A farsang időszakában nemcsak a legények keresték fel a fonókat és adtak elő különféle jeleneteket, incselkedtek a lányokkal, hanem a lányok is felkeresték egymás fonóit jelmezesen.

A párosító, kiházasító énekek fő helye is a fonó volt, amit mi sem igazol jobban, mint a következő dalocska:

*„Virágos kenderem
Kiázott a tóba,
Ha haragszol babám,
Ne jőjj a fonóba.*

*Elejtem az orsót,
Nem lesz ki feladja,
Bánatos szívemet
Ki megvigasztalja”.*

(forrás: www.arcanum.com)

Fonó Budai Zeneház

Ha már fonó, és otthon járnak, ráadásul szeretik a népzene és népművészetet, látogassanak el a Fonó Budai Zeneházba. Remek programokat, jó szórakozást kínálnak:

(kép: fonoblog.blog.hu)

<https://www.fono.hu/hu/>

Fonó Műhely címmel remek beszélgetéseket is megtalálnak, itt van kettő:

<https://www.youtube.com/watch?v=4QmRq0S-aB8>

<https://www.youtube.com/watch?v=i5yZiM5tGpg>

Budapest hídjai - 1. rész

Budapestet a Duna, Európa második leghosszabb folyója szeli ketté. A város két felének, Budának és Pestnek egyesítéséről számos híd gondoskodik. Ezek között vannak kisebb, vagy korlátozott forgalmat engedő hidak, mint például az Újpesti vasúti híd, a déli Összekötő vasúti híd, a Hajógyári szigetre bejutást biztosító K-híd és Hajógyári híd (H-híd), valamint, a Csepel-szigetet bekötő Kvassay híd és Gubacsi híd. A város létét, „vérkeringését” biztosító, a közlekedés szempontjából meghatározó kilenc híd sorrendben északról délre: a Megyeri híd, az Árpád híd, a Margit híd, a Széchenyi lánchíd, az Erzsébet híd, a Szabadság híd, a Petőfi híd, a Rákóczi híd és a Deák Ferenc híd, más néven Hárosi Duna-híd. Mivel terjedelmes lenne egyszerre valamennyiről írunk, ebben a hírlevelünkben, csak a fiatalabb hidakat mutatjuk be röviden.

(kép: ceh.hu)

A **Megyeri híd** (nem hivatalosan az M0-s északi Duna-hídja) a Duna felett Újpestet köti össze Budakalással a Szentendrei-szigeten keresztül. A közel 1862 méter hosszú hidat, az ország második leghosszabb hídjaként, 2008-ban adták át, amely a modernizáció egyik szimbóluma lett. A híd valójában 5 híd (9 hídszerkezet) együttese, melyek közül a legnevezetesebb a Nagy-Duna-ág felett átívelő 591 m hosszú hídszerkezet, amely az ország első igazi ferdekábeles hídja.

(kép: budapest.com)

Az **Árpád híd** Budapest egyik közúti Duna-hídja, ami Budapest III. és XIII. kerülete között húzódik. A korábban említett Megyeri híd 2008-as átadásáig a főváros leghosszabb hídja volt. Egyik különlegessége, hogy az eredeti hidat úgy bővítették, hogy két oldalán 1-1 új hidat építettek mellé. Tehát az Árpád híd valóban három párhuzamosan futó hídból áll össze egy egésszé. A helyén már a rómaiak is létesítettek hidat, amely összekötötte Aquincumot a túloldali erőddel. Az Árpád magyar fejedelem nevét viselő híd építését már 1903-ban eltervezték. Építése 1939-ben indult meg, azonban a munkálatokat 1943-ban, a második világháború miatt félbehagyták. Ekkor még csak az alépítmények, valamint a felépítmények rövid szakasza készült el. Befejezetlenségének köszönhetően az Árpád híd volt az egyetlen, amit a németek nem robbantottak fel 1945 januárjában Budapest ostroma során. Az építkezést 1948-ban folytatták. A hidat végül 1950. november 7-én nyitották meg, az eredetileg neki szánt Árpád név helyett Sztálinról elnevezve, amely név azonban sosem ment át a köztudatba, és végül 1956-ban kapta meg jelenlegi nevét.¹

(kép: portfolio.hu)

A **Rákóczi híd** Budapest Lágymányos és Ferencváros részei között átívelő híd, közvetlenül az Összekötő vasúti híd mellett helyezkedik el. Az új hidjaink között tartjuk számon, mivel 1992-ben kezdték el építeni, majd 1995-ben adták át. 2011-ig Lágymányosi hídnak nevezték. Bár a hídon már a kezdetektől fogva tervezték az 1-es villamos átvezetését és a helyet meghagyták a villamosvágányoknak a híd közepén, a vágányokat nem fektették le a híd átadásáig. Végül 2015. március 20-án átadták a hídon átkelő 1-es villamos meghosszabbított szakaszát, amelynek ideiglenes végállomását akkor a Fehérvári út és a Hengermalom út kereszteződésében alakították ki.

(kép: grundonline.hu)

A II. világháború után az első, végleges jellegű, új helyen megvalósult budapesti híd a **Hárosi Duna-híd**, amely 2003-tól Deák Ferenc nevét viseli. A főváros legdélibb hídját az átmenő forgalom mentesítésére tervezett M0-s autópálya részeként 1990-ben adták át. Budapest legforgalmasabb dunai átkelőjeként összeköti a XXI. és XXII. kerületeket, valamint bekapcsolja a Csepel-sziget településeit a város közlekedésébe. A körgyűrű déli szakaszának Soroksári Duna-hídja ugyancsak 1990-ben készült el, de már a főváros területén kívül található.

(forrás: thebudapester.hu)

